

- **Sistemul de pensii al Republicii Moldova oferă beneficii inadecvate la costuri tot mai ridicate; și oferind stimulente minore pentru efectuarea contribuțiilor se confruntă cu probleme de conformare.**
- **Formula actuală a sistemului de pensii necesită schimbări urgente pentru a preveni declinul continuu al beneficiilor aduse de pensii. În termen mediu și lung, necesitatea reformei sistemului de pensii este accentuată de îmbătrânirea populației, intensificând dezechilibrele sistemului.**
- **Reformele trebuie să se axeze pe restabilirea durabilității sociale a sistemului redistributiv, înainte de a pune în discuție lansarea pilonului obligatoriu doi cu finanțare deplină.**

Tendințele și provocările recente

Schimbările în sistemul redistributiv (PAYG) de pensii în Republica Moldova a redus pensiile comparativ cu nivelul salariilor până la unul dintre cele mai joase niveluri din regiune. În 2013, nivelul general al pensiilor relativ la salarii este redus, pensia medie pentru limita de vârstă era de circa 28 procente din salariul brut, ceea ce reprezintă una din cele mai joase rate brute de înlocuire din regiunea Europei și Asiei Centrale (ECA). În 1995, formula de pensionare a rezultat în o rată de înlocuire de 44,9 procente, iar schimbările introduse în formulă în 1998 au coborât această rată. După 1999, salariile folosite pentru a calcula baza salarială în formula beneficiilor de pensii nu a fost reevaluată (valorizată) pentru a reflecta creșterea cumulativă a salariului mediu relativ la salariul câștigat anterior și data pensionării. Acest lucru a redus ratele inițiale de înlocuire și a creat diferențe între pensiile noi și cele vechi. Mai mult, politica pensiilor minime produce un efect puternic de redistribuire în favoarea persoanelor care lucrează în sectorul agrar, din contul persoanelor asigurate care achită contribuții medii și mai înalte decât cele medii. Aceste politici comprimă structura beneficiilor, slăbesc legătura dintre contribuții și beneficiile de pensii și descurajează efectuarea contribuțiilor.

Pensiile reduse creează stimulente pentru evaziunea achitării contribuțiilor, ceea ce la rândul său conduce la crearea unui deficit în sistemului de pensii. În 1999, cheltuielile pentru pensii reprezentau 4,4 procente din PIB, iar în 2014 acestea au ajuns 7,5 procente din PIB. Pe parcursul aceleiași perioade, numărul de contribuabili ai sistemului s-a redus cu mai mult de 40 procente. Veniturile din contribuții s-au dovedit insuficiente pentru a acoperi costurile cu pensii, ceea ce a produs un deficit de 10 procente din cheltuielile de asigurare socială, acoperit din contul bugetului de stat. În prezent, doar circa 30 procente din populația de vârstă activă efectuează contribuții la sistem, deși aproape toate persoanele în etate primesc pensii. Baza contributivă în scădere în combinație cu numărul mare de pensionari, propulsează raportul de dependență al sistemului de pensii în sus. Din cauza tendinței demografice de îmbătrânire, către 2020 rata este prognozată spre creștere de la numărul curent de 0.76 pensionari pe 1 contribuabil, la 1 pensionar pe 1 contribuabil. Această stare de lucruri are implicații de sărăcie în rândul persoanelor în etate și pentru viitoarele costuri fiscale ale sistemului de protecție socială.

Boxă: Terminologie selectată

Rata medie de înlocuire demonstrează relația dintre pensia medie și salariul mediu, exprimată în procente

Rata de dependență este definită drept raportul dintre pensionari și contribuabili

Rata de acumulare este o parte a formulei beneficiilor de pensii, care reprezintă un anumit procentaj al salariului anual al persoanei în trecut pe an de contribuție.

Valorizarea înseamnă că salariile folosite pentru calcularea bazei salariale în formula beneficiilor de pensii sunt re-evaluate pentru a reflecta creșterea cumulativă a salariului mediu comparativ cu valoarea când salariul era câștigat și data pensionării.

Vârsta de pensionare de 57 ani pentru femei și 62 ani pentru bărbați este joasă comparativ cu standardele internaționale. Speranța de viață relativ joasă a fost un argument pentru a suspenda majorarea vârstei de pensionare în 2003. Cu adevărat, speranța de viață la naștere în Republica Moldova este una dintre cele mai joase în ECA. Cu toate acestea, speranța de viață la vârsta de pensionare a crescut. În 2013 aceasta era de 15,7 ani pentru bărbați și de 19,6 ani pentru femei, similar cu alte țări în tranziție din regiune. Respectiv, în virtutea realității clauzei speranței de viață la pensionare de 15 ani, vârsta de pensionare a femeilor în prezent este prea joasă, și chiar cea a bărbaților necesită să fie treptat majorată.

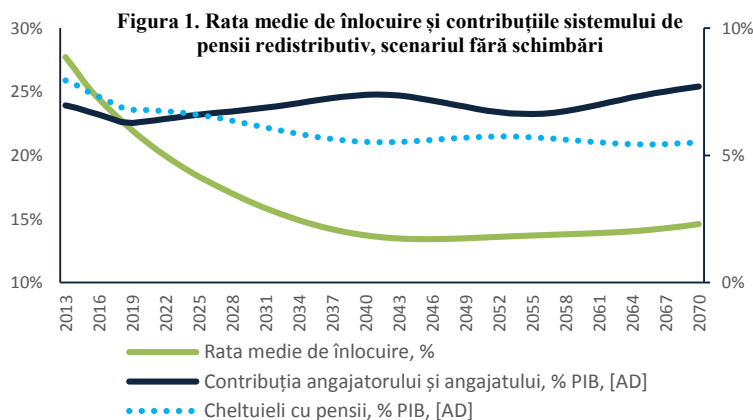
Tratamentul preferențial al unor grupuri cu pensii speciale creează inechitate în sistem. Beneficiarii pensiilor speciale, astfel ca funcționarii publici, procurorii, membrii Guvernului și Parlamentului, și alții reprezintă circa 11 procente din numărul total al pensionarilor pentru limita de vârstă. Costul acestor pensii este de circa 13 procente din totalul fondului de pensii. În

pofta recentelor amendamente de convergență a pensiilor speciale spre cele ordinare, numărul celor ce beneficiază de astfel de pensii trebuie să fie redus în continuare pentru a micșora costurile și a îmbunătăți echitatea.

În lipsa unei reforme parametrice și a îmbunătățirii conformării, sistemul va ajunge a fi unul de plăți forfetare de pensii, care va oferi beneficii reduse.

Decalajul dintre câștigurile oamenilor și pensiile acestora va crește, iar sistemul nu va fi sustenabil social. Rata medie de înlocuire este prognozată de a scădea constant de la 28 procente la circa 13 procente în 2047 (Figura 1). Descreșterea ratei de înlocuire duce la reducerea ponderilor sistemului redistributiv în PIB.

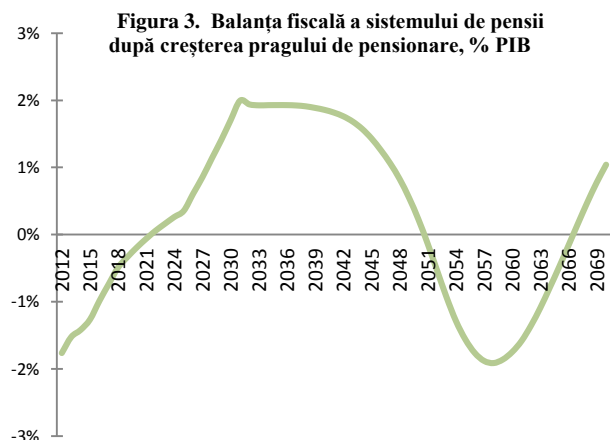
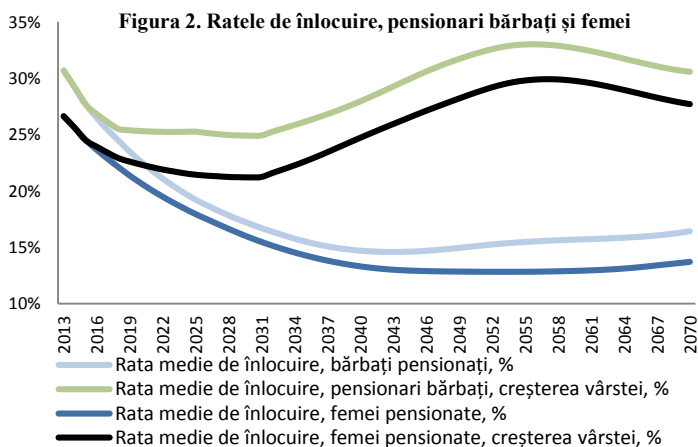
Datorită descreșterii ocupării în câmpul muncii, dar și creșterii mai accelerate a salariilor reale comparativ cu creșterea PIB real, ponderea veniturilor PAYG în PIB prognozm că va rămâne relativ aceeași, și va produce surplusuri după 2027.

Prioritățile reformei sistemului de pensii

Pentru a aborda provocările de mai sus sunt necesare reforme. Măsurile imediate pe care le recomandăm sunt restabilirea valorizării câștigurilor din trecut în formula pensiilor, de rând cu o rată mai joasă de acumulare și o indexare adecvată a beneficiilor. Valorizarea bazei salariale și indexarea beneficiilor din pensii la prețuri vor îmbunătăți corespunderea pensiilor noilor beneficiari și vor menține valoarea reală a viitoarelor pensii. Această abordare corespunde bunelor practici internaționale, deoarece mențin puterea de cumpărare a persoanelor în etate, promovează stabilitatea fiscală și consolidează legătura dintre contribuții și beneficii.

Pe termen lung, sustenabilitatea unui nivel adecvat al beneficiilor va fi posibil de menținut doar dacă vârsta de pensionare va fi majorată. Vârsta de pensionare în Republica Moldova trebuie să crească treptat pentru a egaliza vârsta pentru femeii la 62 ani, și ulterior pentru ambele categorii - la 65 de ani. Majorarea vârstei de pensionare, adițional la măsurile precedente, va îmbunătăți rata de înlocuire. Din Figura 2 se vede că rata de înlocuire pentru femeile pensionate este mai joasă decât cea a bărbaților. Prin urmare, majorarea vârstei de pensionare pentru femeii va îmbunătăți pensiile lor. Ceea ce este important, după cum se vede în Figura 3, astfel va fi consolidată sustenabilitatea fiscală a sistemului de pensii și s-ar crea condiții pentru viitoarele reforme, inclusiv introducerea pensiilor cu finanțare deplină (așa-numitul pilon II).

Pensiile pilonului II pot servi drept strategie potențială pentru a menține un nivel adecvat al beneficiilor; cu toate acestea, mișcarea în direcția pilonului doi, înainte ca țara să fie pregătită, conține riscuri serioase. Riscurile includ potențialul de majorare a datoriei, de deturnare a mijloacelor din cauza corupției și a unei supremații inadecvate a legii, și un randament redus din cauza piețelor financiare subdezvoltate. Costurile de tranziție pentru trecerea la pilonul II sunt semnificative și de lungă durată. Din aceste cauze, un pilon II obligatoriu ar trebui mai întâi să se bazeze pe o structură sustenabilă a PAYG. Sunt necesare piețe financiare funcționale, inclusiv instituții și practici dezvoltate, o capacitate adecvată de reglementare și supraveghere, și un cadru macroeconomic stabil. Nici una din aceste condiții nu este în totalitate respectată în Republica Moldova. În vederea provocărilor iminente și a necesității de promovare a condițiilor pentru introducerea pensiilor finanțate în totalitate, reforma trebuie să se înceapă cu repararea sistemului curent. Guvernul trebuie să promoveze politici axate pe o participare mai activă în ocuparea în câmpul muncii, reducerea aspectelor neformale ale muncii și pe o conformare avansată în efectuarea contribuțiilor.